RAAD VAN BEHEER
HOUDEN VAN HONDEN

November 2026

Commissie FCI Rally Obedience
Uitvoeringsregels FCI Rally Obedience

Uitvoeringsregels FCI Rally Obedience

Secretariaat:
Raad van Beheer
Emmalaan 16-18, 1075 AV Amsterdam
Postbus75901, 1070AX Amsterdam
Tel: 020 664 4471
Email: commissierallyo@raadvanbeheer.nl

Uitvoeringsregels – uitgave November 2026

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

HOOFDSTUK I WEDSTRIJDORGANISATIE EN -UITSLAG 5
I.1. Wedstrijd- en Examenorganisatie 5
I.2. Wedstrijd- en Examenuitslag 5
I.3. Afdracht aan de Raad van Beheer 5
HOOFDSTUK II WEDSTRIJD EN ATTRIBUTEN 5
II.1. De Wedstrijd 5
II.2. Attributen 6
II.3. Het Parcours 7
II.4. Bordjes per Klasse 8
II.4.1 Aantal oefeningen per klasse 8
II.4.2 Categorieën oefeningen per klasse 8
II.5. Verkennen 8
II.6 Uitrusting en Handlers met Hulpmiddelen 8
II.7 Diskwalificatie 9
HOOFDSTUK III ALGEMENE UITVOERINGSREGELS 10
III.1. Algemene Uitvoeringsregels 10
III.1.1. De ring betreden en verlaten 10
III.1.2. Algemene instructies 10
III.1.3. Plaats van uitvoering van de oefeningen 11
III.1.4. Stap en stappen zetten 11
III.1.5. Voorwaartse richting 13
III.1.6. Positie van de hond 14
III.1.7. Plaatsing pionnen 14
III.1.8. Voorroepen en oefeningen die voor de handler worden uitgevoerd 14
III.1.9. Spronghoogte 14
III.2. Beschrijving Oefeningen 15
III.2.1. Basis 15
III.2.2. Gevorderd 24
III.2.3. Meester 33
III.2.4. Expert 38
HOOFDSTUK IV PUNTENTELLING 43
IV.1. Algemeen 43
IV.2. Puntenaftrek 43
IV.2.1. Aftrek: één punt 43
IV.2.2. Aftrek: drie punten 43

IV.2.3. Aftrek: vijf punten 44
IV.2.4. Aftrek: tien punten 44
IV.2.5. Algemene indruk 44
IV.2.6. Diskwalificatie 45
IV.3. Kwalificatie en Promotie 45
IV.3.1. Kwalificatie 45
IV.3.2. Promotie en degradatie 45

HOOFDSTUK I WEDSTRIJDORGANISATIE EN -UITSLAG

I.1. Wedstrijd- en Examenorganisatie

a. De organisator moet beschikken over een wedstrijdterrein waarop ringen van ten minste 20 x 20 meter (400 m^2) kunnen worden uitgezet.
b. De ring dient duidelijk afgebakend te zijn. De keurmeester bepaalt of de ring geschikt is.
c. Indien er twee of meer ringen worden uitgezet, moet er tussen de ringen een gesloten afscheiding of een tussenruimte van ten minste vijf meter aanwezig zijn.
d. De bodemgesteldheid van het wedstrijdterrein dient zodanig te zijn dat deze geen gevaar oplevert voor de honden of hun handlers.
e. Op het wedstrijdterrein moeten humane- en veterinaire hulp aanwezig zijn of op zeer korte termijn beschikbaar kunnen komen.
f. Er wordt gestart volgens het startnummer, te beginnen met het laagste nummer in iedere klasse.
g. De organisator bepaalt in overleg met de keurmeester de volgorde van de klassen

I.2. Wedstrijd- en Examenuitslag

a. Handlers dienen voor aanvang van de wedstrijd / het examen hun hondenlogboek in te leveren om de uitslagen te laten noteren en door de keurmeester laten aftekenen. Boekjes kunnen door een ander worden ingeleverd, mits de betreffende handler zelf aanwezig is op het wedstrijdterrein.
    1. Alle behaalde uitslagen worden vermeld in het hondenlogboek. Plaatsingen worden uitsluitend vermeld voor de resultaten waar een prijs aan verbonden is.
    2. Voor trainende handlers geldt dat zij het hondenlogboek inleveren, maar dat dit niet wordt ingevuld behoudens calamiteiten.
b. De organisator draagt er zorg voor dat van alle wedstrijden en examens de uitslagen binnen twee werkdagen na de wedstrijd / het examen ter kennis van de Raad van Beheer worden gebracht.
c. De organisator dient in eigen archief de uitslagen en de catalogus minimaal één jaar te bewaren.

I.3. Afdracht aan de Raad van Beheer

a. De kosten voor de vereniging voor afdracht per handler worden verrekend via de betaling die de handler verricht bij inschrijving via de website: sport.raadvanbeheer.nl.
b. Als een vereniging de inschrijving niet via sport.raadvanbeheer.nl laat verlopen, dan betaalt de vereniging de afdracht direct online na het invoeren van de handlerslijst via de sport.raadvanbeheer.nl website.
c. Uiterlijk twee dagen na de wedstrijd dient de organisator het uitslagenbestand te hebben toegevoegd op sport.raadvanbeheer.nl.

HOOFDSTUK II WEDSTRIJD EN ATTRIBUTEN

II.1. De Wedstrijd

a. Protesten over de attributen en/of de ringindeling moeten vóór aanvang van de wedstrijd / het examen aan de keurmeester kenbaar worden gemaakt.
b. Het is niet toegestaan om in de ring, voorafgaand aan de wedstrijd / het examen te trainen. Anders dan tijdens het verkennen van het parcours is het aan handlers niet toegestaan de ring te betreden, tenzij uitdrukkelijk toegestaan door de keurmeester.
c. De handler moet in de ring het startnummer duidelijk zichtbaar dragen.

d. Tijd voor het keuren per dag en aantal handlers
   De wedstrijd / het examen dient zo te worden ingedeeld dat keurmeesters niet meer dan circa 6 uur per dag hoeven te keuren. De tijd die een keurmeester nodig heeft voor het beoordelen van een handler is mede afhankelijk van de indeling van de wedstrijd / het examen, het programma en het ras van de deelnemende honden. Een keurmeester keurt in de regel niet meer dan 12 handlers. In het programma moet voldoende ruimte zijn voor het opbouwen en ombouwen van parcoursen, uitreiken van prijzen en diploma's en pauzes voor de keurmeesters en andere functionarissen.

II.2. Attributen

Voor een FCI Rally Obedience wedstrijd ontwerpt de keurmeester het parcours en gebruikt dan wel eigen bordjes en standaarden danwel in overleg met de organisator de bordjes en standaarden van de organisator.

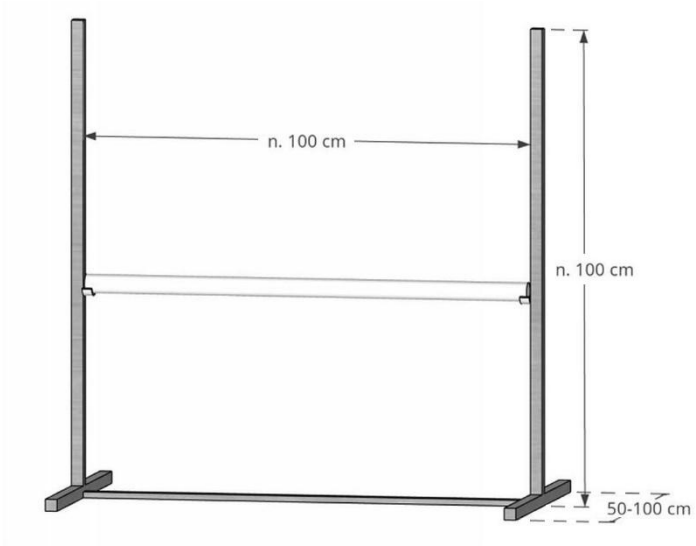
De organisator verzorgt, in overleg met de keurmeester, de aanwezigheid van de overige attributen.

a. Formulieren en andere benodigdheden
   - Handlerslijsten per klasse
   - Beoordelingsformulieren voor elke wedstrijd- / examenklasse
   - Chiplezer
   - Meetlat

b. Prijzen
   - In elke wedstrijdklasse moet een prijs beschikbaar worden gesteld voor de drie best geplaatste handlers.

c. Borden, nummering & standaards
   - Borden moeten A4 formaat zijn en gelamineerd
   - Borden moeten veilig en duidelijk zichtbaar zijn voor de honden.
   - Standaarden en nummers moeten weerbestendig zijn.
   - Nummers moeten zodanig zijn dat deze duidelijk zichtbaar zijn voor de handler en de keurmeester.

d. Hindernissen
   - Alleen open hindernissen zijn toegestaan
   - Open hoogtesprong van circa 1 meter breed en in hoogte verstelbaar tot 60 centimeter in stappen van 10 centimeter. De staanders van de hoogtesprong dienen circa 1 meter hoog te zijn. De constructie van de hoogtesprong dient zo te zijn geconstrueerd dat er slechts een enkele ligger met een diameter van 3-5 centimeter ligt op de ingestelde hoogte. De ligger dient los te liggen, zodanig deze bij geringe aanraking door de hond eraf kan vallen, ongeacht de richting waarin gesprongen wordt. Zijvleugels zijn niet toegestaan. Er moeten twee hindernissen per ring aanwezig te zijn.

e. Pionnen
   Er moeten voldoende pionnen aanwezig zijn. De pionnen moeten stevig zijn en geschikt voor het beoogde gebruik. De pionnen zijn minimaal 15 cm en maximaal 50 cm hoog.
f. Tijdwaarneming
   De organisator moet ten behoeve van de tijdwaarneming een stopwatch of elektronische tijdwaarneming reserveren.
g. Overige attributen
   Krijt, spuitverf, tape en dergelijke kunnen worden gebruikt om de ring, het oefengebied of andere belangrijke punten te markeren. De gebruikte stof mag niet schadelijk zijn.

II.3. Het Parcours

De keurmeester ontwerpt het parcours. Het parcours wordt uiterlijk 1 uur voor aanvang van de wedstrijd / het examen opgehangen op het wedstrijdterrein.

Bij het ontwerpen van het parcours houdt de keurmeester rekening met de volgende algemene regels:

- Naast de start en finish zijn er in de Basis-klasse (RO-B) 10-15 bordjes, 12-17 bordjes in de Gevorderden-klasse (RO-G), 15-20 bordjes in de Meesterklasse (RO-M) en 18-20 bordjes in de Expert-klasse (RO-E).
- Een bordje kan maximaal twee keer in het parcours worden opgenomen.
- In alle klassen kan de hond gevraagd worden aan de rechterkant te volgen. In de Basis-klasse (RO-B) mag 1 wissel (+ terug wissel) voorkomen waarbij maximaal 3 bordjes aan de rechterkant worden gedaan. In de Gevorderde-klasse (RO-G) 2 wissels (+ terug wissels) met maximaal 6 bordjes aan de rechterkant. In de Meester- en Expert-klasse zijn er geen beperkingen.
- Op de parcourstekening en op het startbordje is aangegeven aan welke kant de hond bij aanvang van het parcours start.
- Alle bordjes kunnen met de hond aan de linker- of rechterkant worden uitgevoerd tenzij in de beschrijving van het betreffende bordje anders is gespecificeerd.
- In de Basis- en Gevorderden-klassen kan een tempowisseling uitsluitend worden gevolgd door een normale pas of finish.

De afstand tussen de bordjes bedraagt 3 tot 5 meter, afhankelijk van het parcours en de gebruikte bordjes.

In geval van de sprong wordt het bordje twee meter voor de sprong geplaatst en na de sprong is er een landingsvlak van twee meter. Bij bordje 208 (dubbele sprong) bedraagt de afstand tussen de sprongen vier meter (2 m + 2 m). Er kunnen in totaal twee sprongen op het parcours staan, maar ze kunnen bij meer dan één bordje worden gebruikt. Alle hindernissen worden aan de kant van het parcours geplaatst waar de hond het parcours volgt.

Bij pion-bordjes (035 t/m 043 en 139 t/m 141) wordt de bordhouder 1,5 tot 2 meter vóór de eerste pion geplaatst of er tegenaan geplaatst. Pionnen in één oefening staan 2-3 meter uit elkaar. In de beschrijving van de oefeningen zijn, indien van toepassing, nadere bepalingen met betrekking tot de plaatsing van bordjes en pionnen opgenomen.

II.4. Bordjes per Klasse

II.4.1 Aantal oefeningen per klasse

- In de Basis-klasse kunnen de basis-oefeningen (nummer 001 – 054) worden gebruikt;
- In de gevorderdenklasse kunnen in aanvulling daarop de gevorderden-oefeningen (nummer 101 – 142) worden gebruikt;
- In de meesterklasse kunnen in aanvulling daarop de meester-oefeningen (nummer 201-224) en afstandsoefeningen (A1 – A4) worden gebruikt;
- In aanvulling daarop kunnen in de Expert-klasse de expert-oefeningen (nummer 301 – 319) en afstandsoefeningen (A5 – A6) worden gebruikt.

II.4.2 Categorieën oefeningen per klasse

- In de Basis-klasse komen alle oefeningen uit de Basis-categorie;
- In de Gevorderden-klasse komen minimaal 7 oefeningen uit de Gevorderd-categorie;
- In de Meesterklasse komen minimaal 7 oefeningen uit de Meester-categorie en minimaal 5 oefeningen uit de Gevorderd-categorie;
- In de Expert-klasse komen minimaal 7 oefeningen uit de Expert-categorie en minimaal 5 oefeningen uit de Meester-categorie.

II.5. Verkennen

Ieder parcours mag 10 minuten verkend worden. Als er meer dan 20 handlers in een klasse zijn worden de handlers gesplitst. Handlers verkennen het parcours zonder hond. Als klassen hetzelfde parcours lopen mogen zij voor het verkennen gecombineerd worden. De keurmeester moet tijdens het verkennen in de ring beschikbaar zijn om vragen van handlers te beantwoorden.

Voor aanvang van de wedstrijd / het examen van de klasse geeft de keurmeester een korte briefing.

Na de verkenning krijgt de eerste combinatie minimaal 2 minuten de tijd om zich voor te bereiden op de start.

II.6 Uitrusting en Handlers met Hulpmiddelen

a. Als halsbanden/tuig zijn toegestaan:
    - Normale halsbanden met een maximale breedte van 3.0 cm en voorzien van gesp of half-check halsbanden;
    - Normale tuigen (niet zijnde anti-trektuig).
b. Halsbanden met spijkers of stekels, evenals elektrische halsbanden of andere middelen om de hond beperkingen op te leggen, of zaken die daar op lijken, zijn niet toegestaan. Het dragen van een vlooienband of gps-ontvanger is toegestaan.
c. Het is in alle klassen verplicht dat de hond tijdens de oefeningen een halsband of tuig draagt.

d. Dekens, hesjes, jasjes, schoenen, bandages, etc. op honden zijn niet toegestaan tijdens de uitvoering van de oefeningen. Het is toegestaan om kleine strikjes of bandjes in de vacht van een hond te gebruiken om de vacht uit de ogen van de hond te houden.
e. Ingeval van een lichamelijke beperking van de handler is het gebruik van hulpmiddelen / ondersteuning toegestaan. In dergelijke gevallen dient de handler dit voorafgaand aan de wedstrijd met de (hoofd)keurmeester te overleggen. Alle keurmeesters dienen hier vooraf van op de hoogte te worden gesteld en zij dienen eventuele consequenties voor de beoordeling van de oefeningen vooraf overeen te komen.
f. Iedere uitzondering of buitengewone voorziening moet kunnen worden beargumenteerd en mag nooit leiden tot verstoring of afleiding voor de andere handlers en honden. Bijvoorbeeld, bij deelname met een rolstoel de handler met de rolstoel als eerste of als laatste handler te starten.

II.7 Diskwalificatie

Wanneer een combinatie een diskwalificatie oploopt in het parcours mag deze in bepaalde omstandigheden de wedstrijd vervolgen. We onderscheiden daartoe twee verschillende vormen van diskwalificatie.

1. **Diskwalificatie mét uitsluiting**
   Er wordt onderscheid gemaakt in diskwalificatie mét uitsluiting en diskwalificatie zónder uitsluiting. Wanneer een combinatie i.v.m. kwaadaardig gedrag van de hond dan wel ongewenst gedrag van de deelnemer gediskwalificeerd wordt, dient deze combinatie het wedstrijdterrein te verlaten. Dus ook overgaan op een trainingswedstrijd is níet toegestaan. Deze combinatie wordt voor de betreffende wedstrijd uitgesloten van deelname.
2. **Diskwalificatie zónder uitsluiting**
   Er wordt onderscheid gemaakt in diskwalificatie mét uitsluiting en diskwalificatie zónder uitsluiting. Wanneer een combinatie wordt gediskwalificeerd omdat de hond bijv. de ring verlaat, de ring bevuilt, de deelnemer de ring betreedt met een speeltje, enz. mag de deelnemer overgaan op een training en hoeft niet het wedstrijdterrein te verlaten. Echter de deelnemer kan geen kwalificatie meer behalen en reeds behaalde punten komen te vervallen.
   Tijdens titelwedstrijden geldt dat in geval van diskwalificatie alle punten vervallen en de wedstrijd wordt beëindigd. Er mag ook geen training of tweede wedstrijd gelopen worden.

De keurmeester is echter te allen tijde gerechtigd om de combinatie te verzoeken de ring te verlaten.

HOOFDSTUK III ALGEMENE UITVOERINGSREGELS

De Algemene Uitvoeringsregels bestaan uit de algemene uitvoeringsregels (paragraaf III.1) en de beschrijving van de oefeningen op de bordjes (paragraaf III.2).

III.1. Algemene Uitvoeringsregels

III.1.1. De ring betreden en verlaten

In de Basis-klasse wordt het parcours uitgevoerd met de hond aangelijnd. In de overige klassen wordt alleen losgelopen.

Indien het parcours los wordt uitgevoerd dient de hond, op aangegeven van de keurmeester of steward, voordat de ring wordt betreden te worden afgelijnd en direct weer te worden aangelijnd bij het verlaten van de ring.

De riem moet onzichtbaar worden opgeborgen of buiten de ring op de daartoe aangewezen plaats worden achtergelaten.

Tijdens het lopen van het parcours mogen beloningen niet zichtbaar zijn en niet in de hand worden gehouden (speeltje, voer). De handler mag niets in de ring laten vallen. Tijdens het lopen van het parcours is iedere inmenging of hulp van buitenaf niet toegestaan.

Voordat een combinatie aan het parcours begint wacht deze buiten de ring. Op aangeven van de keurmeester wordt zo nodig de lijn van de hond verwijderd en betreedt de combinatie de ring en stelt zich op bij het start-bordje.

Op aangeven van de keurmeester start loopt de combinatie zelfstandig het parcours in de aangegeven volgorde.

Het beoordelen van de uitvoering en de duur van het parcours start nadat de keurmeester daartoe het teken geeft en eindigt na het passeren van de finish. Na het passeren van het finish-bordje verlaat de combinatie de ring in normale pas.

III.1.2. Algemene instructies

De combinatie loopt in een vlot en gelijkmatig tempo het parcours tenzij anders aangegeven op de bordjes. Het volgwerk tussen de oefeningen wordt ook beoordeeld.

De handler mag zowel stem-, hand- als lichaamshulpen gebruiken om de hond te begeleiden. Extra stappen zijn niet toegestaan en leiden tot aftrek.

De handler mag kort versnellen of vertragen om de oefeningen gelijk met de hond te kunnen uitvoeren.

De afstand tussen handler en hond bedraagt niet meer dan 50 cm met uitzondering van oefeningen waarbij de hond van de handler af wordt gestuurd of in een bepaalde positie moet blijven.

De handler mag de hond noch onopzettelijk, noch opzettelijk aanraken om bijvoorbeeld te richten, te belonen of te corrigeren.

Luide of ruwe commando’s of intimiderende signalen zijn op geen enkel moment toegestaan en worden bestraft. Het is niet toegestaan om te belonen met voer of een speeltje.

III.1.3. Plaats van uitvoering van de oefeningen

Tijdens het uitvoeren van een oefening moet minstens op één moment een deel van het team zich binnen het oefengebied bevinden. Let op, het is niet toegestaan eerst langs het bord te gaan en daarna pas met de oefening te beginnen.

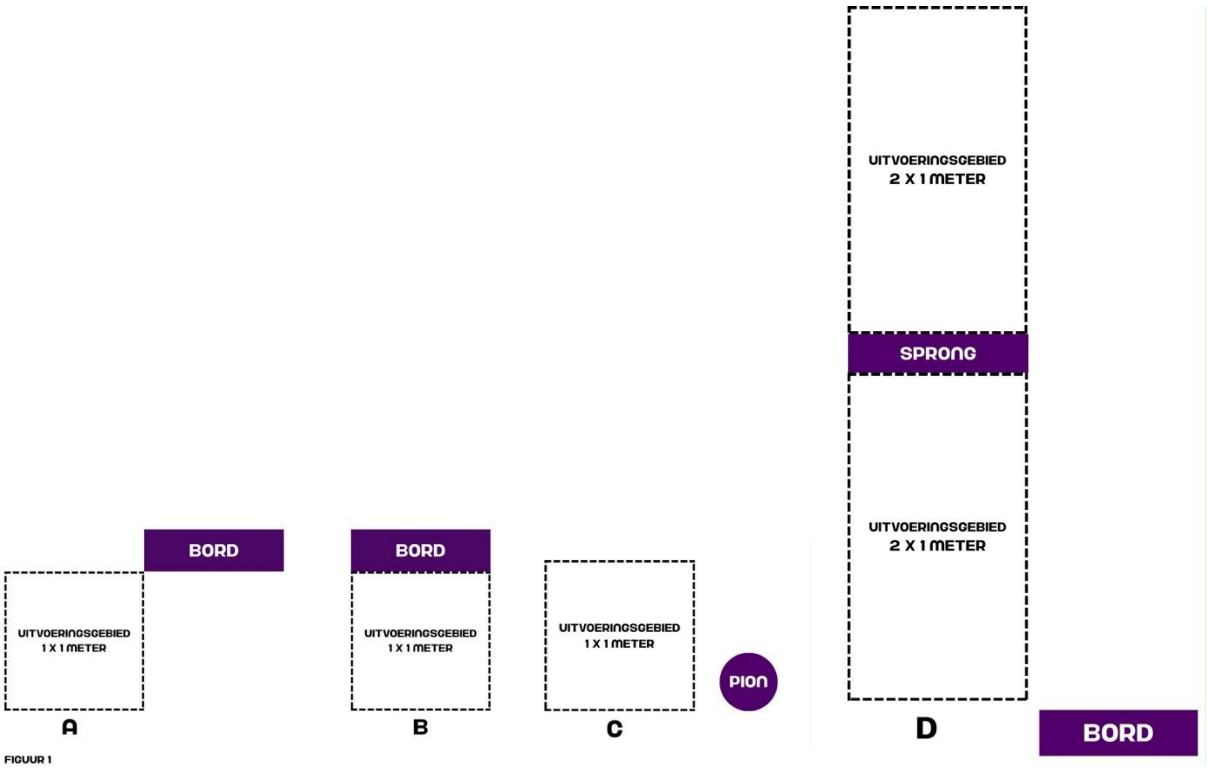
Bij de oefeningen 217, 218, 313 en 314, waarbij de hond wordt achtergelaten, moet een deel van de hond zich in het uitvoeringsgebied bevinden.

Bij de A-oefeningen moet een deel van de handler zich in het uitvoeringsgebied bevinden.

Oefeningen worden links van het bordje uitgevoerd als de looprichting van de combinatie niet verandert (A). Uitzondering hierop zijn – hoewel de combinatie van richting wisselt - de oefeningen 201, 318 en 319.

Bij het veranderen van richting of het uitvoeren van zijwaartse stappen wordt de oefening voor het bordje uitgevoerd (B). Hetzelfde geldt voor oefeningen 035 t/m 043 en 139 t/m 141.

Bij hindernissen moet de hond in het uitvoeringsgebied over de sprong worden gestuurd. Achter de hindernis is de landingszone (2m), de hond mag niet voorbij de landingszone voordat de handler weer op dezelfde hoogte is met de hond. De handler mag versnellen om de hond bij te houden.

FIGUUR 1

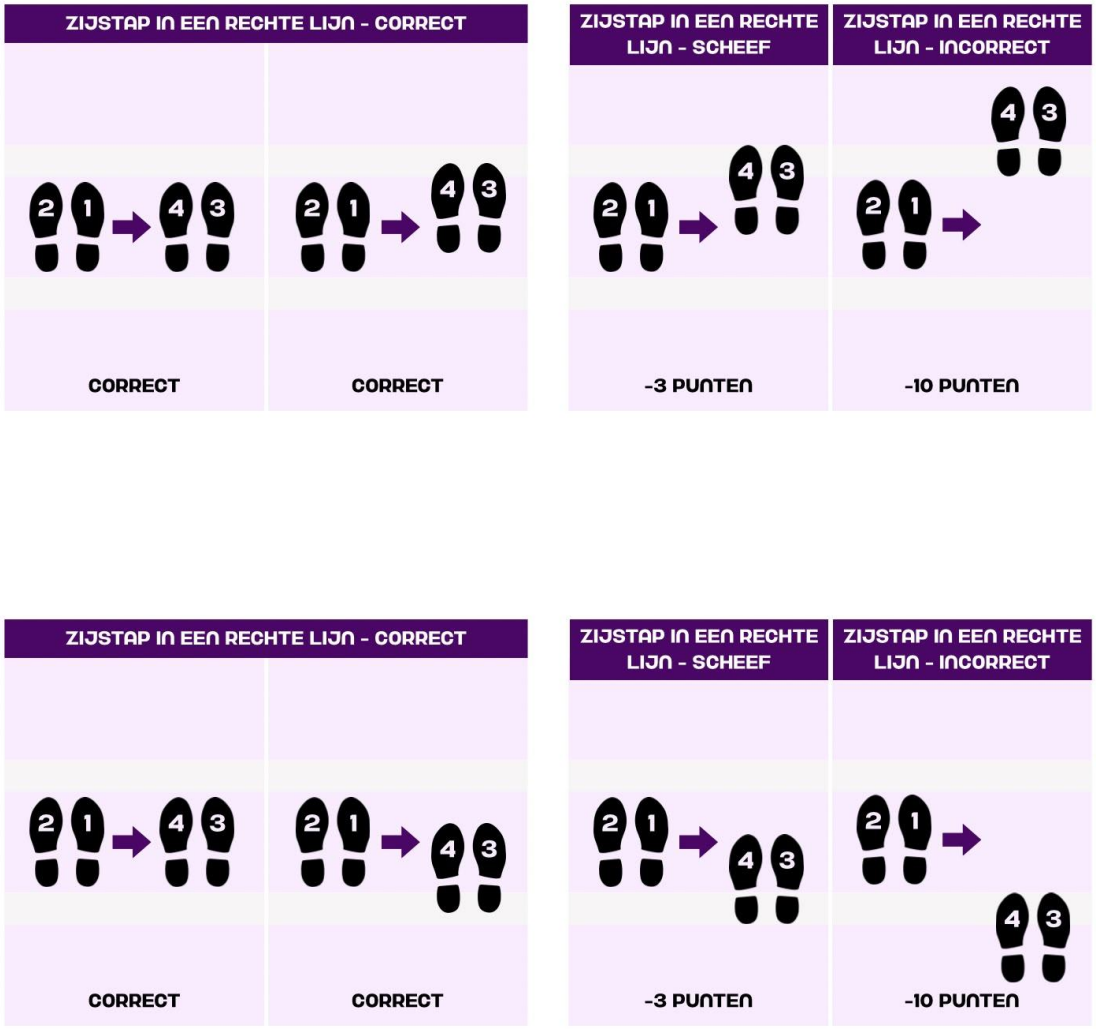
III.1.4. Stap en stappen zetten

Een stap kan worden beoordeeld wanneer er een duidelijke ruimte is tussen de hiel van de voorste voet en de tenen van de achterste voet en de voet van de grond is getild. Stappen hoeven niet even groot te zijn.

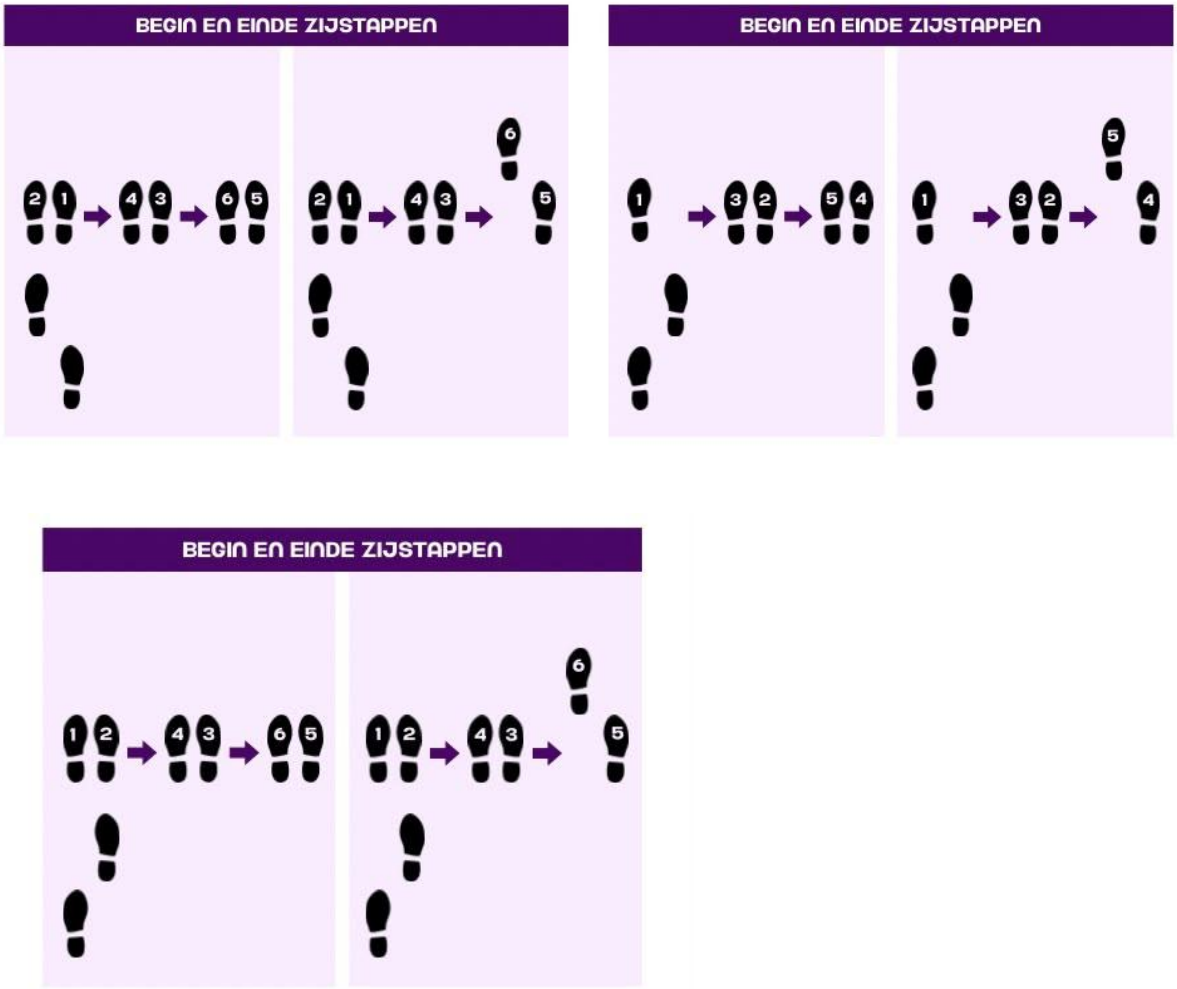
Bij oefeningen waarbij het aantal en de richting van de stappen is aangegeven, worden extra, ontbrekende of onvolledige stappen en stappen in de verkeerde richting beschouwd als een foutieve

uitvoering (FU). In alle andere oefeningen mag de handler zoveel stappen zetten als nodig om de oefening correct en prettig met de hond uit te voeren.

Bij zijwaartse stappen moet de paslengte of -breedte tenminste gelijk zijn aan de voetbreedte van de handler. Kruisende stappen zijn niet toegestaan. (Figuur 2) De handler kan het begin en het einde van zijstappen op twee manieren uitvoeren: ofwel door de voeten kort, en zonder te stoppen, naast elkaar te zetten, of door een stap vooruit te zetten na de laatste zijstap zonder de grond aan te raken met de betreffende voet. (Figuur 3)

FIGUUR 2

FIGUUR 3

Bij oefeningen die stilstaan vereisen mag de handler niet stappen op de plaats.

Bij oefeningen waarbij de hond wordt voor geroepen mag de handler geen stappen achterwaarts zetten met uitzondering van oefeningen 044 t/m 048, 051 en oefening 219 waarbij de handler stappen achterwaarts moet tonen.

In de oefeningen 127, 134, 135, 215, 216, 311 worden achterwaartse stappen geteld vanaf de voet die duidelijk van de grond wordt gelicht en achterwaarts wordt verplaatst. Bij de laatste achterwaartse stap moet de volgende voet duidelijk van de grond worden gelicht. De handler mag de voeten naast elkaar zetten.

III.1.5. Voorwaartse richting

De voorwaartse richting van de hond moet gedurende het parcours parallel en in één lijn met de handler blijven tijdens het volgen en de uitvoering van oefeningen waarbij de hond in dezelfde richting kijkt als de handler. Bij sprongen wordt de voorwaartse richting van de hond in de landingszone niet beoordeeld.

Bij oefeningen die voor de handler worden uitgevoerd dient de hond in het midden, recht en parallel aan de handler te blijven en zijn positie te behouden wanneer de handler zijwaarts of achterwaarts beweegt.

III.1.6. Positie van de hond

De hond mag in de zit- of af-positie een zogenaamde heuppositie aannemen (heup naar één kant gezakt). De af-positie kan worden beoordeeld als minimaal de borst of één elleboog de grond raakt. Bij het innemen en wisselen van posities moet de hond zijn positie en richting ten opzichte van de handler behouden.

III.1.7. Plaatsing pionnen

De plaatsing van pionnen is waar van toepassing opgenomen in de beschrijving van de oefening.

III.1.8. Voorroepen en oefeningen die voor de handler worden uitgevoerd

De afstand tot de pion bij afstandsoefeningen die geen eigen bordje hebben bedraagt 5 meter na het voorgaande bord. De plaatsing van aparte roepbordjes wordt in de beschrijving van die bordjes gespecificeerd. Anticiperen (komen zonder geroepen te zijn) betekent dat de oefening niet correct is uitgevoerd.

Wanneer de hond geroepen wordt mag de handler het tempo verlagen zodat de combinatie gelijktijdig het volgende bordje bereikt. Het volgende bordje moet op 5 meter van de roeppion of het roepbordje worden geplaatst.

Wanneer de hond over de hindernis geroepen wordt mag de handler de hond niet roepen voordat hij de hindernis heeft gepasseerd, maar vóór het einde van de landingszone.

Alle oefeningen waarbij de hond moet worden voor geroepen eindigen met de hond aan de linkerzijde van de handler. Als er geen eindmethode is aangegeven is de handler vrij om te kiezen op welke wijze de hond teruggaat naar de links-volgen positie.

III.1.9. Spronghoogte

De spronghoogte van de hindernissen wordt bepaald door de schofthoogte van de hond.

Schofthoogte	**Spronghoogte**
< 30 cm	10 cm
30 – 39 cm	20 cm
40 – 49 cm	30 cm
> 49 cm	40 cm

III.2. Beschrijving Oefeningen

Algemene aanwijzingen:

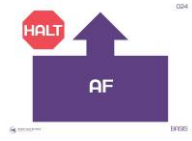
- Tenzij anders staat aangegeven in de beschrijving van de oefening de algemene uitvoeringsregels in paragraaf III.1 van toepassing.
- Het van toepassing zijnde uitvoeringsgebied staat vermeld in de beschrijving van elke oefening (zie ook paragraaf III.1.3).
- Alle oefeningen kunnen worden uitgevoerd met de hond aan de linker- of aan de rechterzijde van de handler tenzij in de omschrijving van het bordje anders is aangegeven.
- Wijzigingen van volg-zijde worden in de beschrijving van de oefening weergegeven. Het start-bordje bepaalt of de hond aan de linker- of rechterzijde start.
- In langzame- of snelle pas kunnen uitsluitend vloeiende oefeningen uit de Basis-klasse worden uitgevoerd.

III.2.1. Basis

	Start L (A) Combinatie staat klaar bij de start met de hond aan de linkerkant, de hond mag hierbij zitten, staan of liggen. De keurmeester geeft aan als de combinatie mag starten.
	Start R (A) Combinatie staat klaar bij de start met de hond aan de rechterkant, de hond mag hierbij zitten, staan of liggen. De keurmeester geeft aan als de combinatie mag starten.
	Finish (A) Het parcours is voltooid zodra de combinatie dit bordje gepasseerd is. De combinatie verlaat in normale pas de ring.
	001 - 90° Rechts (B) De combinatie maakt een scherpe bocht van 90° naar rechts, zonder te stoppen. Het tempo blijft hetzelfde, niet versnellen of vertragen.
	002 - 90° Links (B) De combinatie maakt een scherpe bocht van 90° naar links, zonder te stoppen. Het tempo blijft hetzelfde, niet versnellen of vertragen.
	003 - 180° Rechts (B) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een strakke bocht van 180° naar rechts. Het tempo blijft hetzelfde, niet versnellen of vertragen.

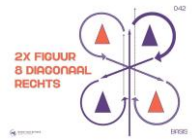
	004 - 180° Links (B) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een strakke bocht van 180° naar links. Het tempo blijft hetzelfde, de hond mag niet gaan zitten.
	005 - Keertwending (B) De handler maakt een bocht van 180° naar links, terwijl de hond op datzelfde moment een bocht van 180° naar rechts maakt tot hij weer volgt aan de linkerzijde. De hond gaat hierbij achter de handler langs. Hierbij mag de combinatie niet stoppen, de hond mag niet gaan zitten.
	006 - 270° Rechts (B) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een bocht van 270° naar rechts. De bocht wordt uitgevoerd als een cirkel, passend bij het formaat van de hond. Het tempo blijft hetzelfde.
	007 - 270° Links (B) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een bocht van 270° naar links. De bocht wordt uitgevoerd als een cirkel, passend bij het formaat van de hond. Het tempo blijft hetzelfde, de hond mag niet gaan zitten.
	008 - 210° Rechts (B) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een bocht van ongeveer 210° naar rechts. De bocht wordt vloeiend uitgevoerd, passend bij het formaat van de hond. Het tempo blijft hetzelfde.
	009 - 210° Links (B) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een bocht van ongeveer 210° naar links. De bocht wordt vloeiend uitgevoerd, passend bij het formaat van de hond. Het tempo blijft hetzelfde, niet vertragen of versnellen.
	010 - Diagonaal rechts (B) Tijdens het volgen buigt de combinatie diagonaal af naar rechts.
	011 - Diagonaal Links (B) Tijdens het volgen buigt de combinatie diagonaal af naar links.

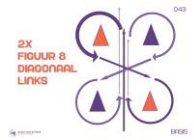
	012 - Halt, 90° Rechts vanuit halt (B) De combinatie houdt halt. De hond gaat hierbij recht naast de handler zitten. De combinatie draait samen 90° scherp naar rechts en hervat direct het parcours.
	013 - Halt, 90° Links vanuit halt (B) De combinatie houdt halt. De hond gaat hierbij recht naast de handler zitten. De combinatie draait samen 90° scherp naar links en hervat direct het parcours.
	014 - Halt, 180° Rechts vanuit halt (B) De combinatie houdt halt. De hond gaat hierbij recht naast de handler zitten. De combinatie draait samen een strakke bocht van 180° naar rechts en hervat direct het parcours.
	015 - Halt, 180° Links vanuit halt (B) De combinatie houdt halt. De hond gaat hierbij recht naast de handler zitten. De combinatie draait samen een strakke bocht van 180° naar links en hervat direct het parcours.
	016 - 360° Rechts (A) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een volledige cirkel van 360° naar rechts. De bocht wordt uitgevoerd als een cirkel, passend bij het formaat van de hond. Het tempo blijft hetzelfde.
	017 - 360° Links (A) De combinatie maakt, zonder te stoppen, een volledige cirkel van 360° naar links. De bocht wordt uitgevoerd als een cirkel, passend bij het formaat van de hond. Het tempo blijft hetzelfde, de hond mag niet gaan zitten.
	018 - Langzame pas (A) De combinatie gaat zichtbaar langzamer lopen. De grootte van de passen blijft gelijk. Een tempowisseling mag alleen gevolgd worden door normale pas of de finish. (in meester en expert ook door 001-011, 016 en 017, met een maximum van drie achter elkaar)

	019 - Snelle pas (A) De combinatie gaat zichtbaar sneller lopen. De grootte van de passen blijft gelijk. Een tempowisseling mag alleen gevolgd worden door normale pas of de finish. (In meester en expert ook door 001-011, 016 en 017, met een maximum van drie achter elkaar)
	020 - Normale pas (A) De combinatie vervolgt het parcours in normale pas. Normale pas is een natuurlijk, levendig, kwiek tempo, comfortabel voor zowel de handler als de hond. Deze oefening kan alleen gebruikt worden na een tempowisseling. (In meester en expert ook door 001-011, 016 en 017, met een maximum van drie achter elkaar)
	021 - Twist (linksom) (A) Hond maakt een cirkel van 360° tegen de klok (twist) naast de handler en gaat terug naar links volgen. De combinatie houdt zo veel mogelijk het oorspronkelijke tempo aan. Indien de hond rechts volgt, maakt hij een cirkel van 360° met de klok mee aan de rechterkant van de handler (turn). De hond draait ten aller tijden van de handler af.
	022 - Hond rond handler (A) De hond draait in een vloeiende beweging om de handler heen. Hij gaat eerst voor de handler langs, vervolgens achterlangs. Hij eindigt naast de handler en gaat terug naar links volgen. Licht vertragen is toegestaan, zolang de beweging vloeiend blijft en de hond niet tot stilstand komt.
	023 - Halt (A) De combinatie houdt halt. De hond gaat hierbij recht naast de handler zitten.
	024 - Halt, af (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond recht naast de handler af. Vanuit de af-positie wordt het volgen hervat (de hond mag niet eerst terug naar de zit-positie).
	025 - Halt, sta (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond recht naast de handler staan, achterwaarts of voorwaarts. Vanuit de sta-positie wordt het volgen hervat.

	026 - Halt, 1 stap vooruit, halt (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Samen zet de combinatie 1 stap vooruit en houdt weer halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten).
	027 - Halt, 3 stappen vooruit, halt (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Samen zet de combinatie 3 stappen vooruit en houdt weer halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten).
	028 - Halt, 3 stappen vooruit, af (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Samen zet de combinatie 3 stappen vooruit, de handler komt tot stilstand, tegelijkertijd gaat de hond in een vloeiende beweging recht naast de handler af. Vanuit de af-positie wordt het volgen hervat (de hond mag niet eerst naar de zit-positie).
	029 - Af (A) De handler komt tot stilstand, tegelijkertijd gaat de hond in een vloeiende beweging af, recht naast de handler. Vanuit de af-positie wordt het volgen hervat (de hond mag niet eerst naar de zit-positie).
	030 - Sta (A) De combinatie komt tot stilstand, de hond staat recht naast de handler. Vanuit deze positie wordt het volgen hervat.
	031 - Halt, loop om hond (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Terwijl de hond blijft zitten, loopt de handler linksom een rondje om de hond heen. Als de handler terug is bij de hond staat hij kort stil en vervolgens hervat de combinatie het volgen vanuit de zit-positie.

	032 - Halt, af, loop om hond (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond af. Terwijl de hond blijft liggen, loopt de handler linksom een rondje om de hond heen. Als de handler terug is bij de hond staat hij kort stil en de combinatie hervat vervolgens het volgen vanuit de af-positie (de hond mag niet eerst terug naar de zit-positie).
	033 - Halt, snelle pas (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Vanuit deze positie vertrekt de combinatie direct met tempo snelle pas. Een tempowisseling mag alleen gevolgd worden door normale pas of de finish. (In meester en expert ook door 001-011, 016 en 017, met een maximum van drie achter elkaar)
	034 - Halt, langzame pas (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Vanuit deze positie vertrekt de combinatie met tempo langzame pas. Een tempowisseling mag alleen gevolgd worden door normale pas of de finish. (In meester en expert ook door 001-011, 016 en 017, met een maximum van drie achter elkaar)
	035 - Figuur 8 (B) De combinatie loopt samen 2 gelijke cirkels van 2 meter doorsnede, startend in het middelpunt tussen de twee pionnen (het middelpunt tussen de twee pionnen staat in het looppad). De keurmeester bepaalt welke cirkel eerst genomen wordt. De pionnen mogen ook beiden aan de linkerkant of de rechterkant van het pad staan. De combinatie passeert dan eerst de pionnen om vervolgens het 8-je te maken. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	036 - Slalom enkel (B) Vier pionnen staan in een rechte lijn. De combinatie passeert de eerste pion met deze pion aan de linkerkant. Zodra de laatste pion is gepasseerd is de slalom afgerond. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.

	037 - Slalom heen en terug (B) Vier pionnen staan in een rechte lijn. De combinatie passeert de eerste pion met deze pion aan hun linkerkant. De combinatie loopt heen en terug in een slalom, zodra de laatste pion is gepasseerd is de slalom afgerond. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	038 - Slinger slalom naar rechts (B) Drie pionnen staan in een lijn. De middelste pion verspringt 1,5 tot 2 meter naar rechts. De combinatie passeert de eerste pion met deze pion aan hun rechterkant. Zodra de laatste pion is gepasseerd is de slalom afgerond. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	039 - Slinger slalom naar links (B) Drie pionnen staan in een lijn. De middelste pion verspringt 1,5 tot 2 meter naar links. De combinatie passeert de eerste pion met deze pion aan hun linkerkant. Zodra de laatste pion is gepasseerd is de slalom afgerond. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	040 - Spiraal rechtsom(B) Drie pionnen staan in een rechte lijn. De combinatie maakt 3 cirkels rechtsom. De eerste om alle 3 de pionnen, de tweede om de eerste 2 pionnen en de laatste cirkel om de eerste pion. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	041 - Spiraal linksom(B) Drie pionnen staan in een rechte lijn. De combinatie maakt 3 cirkels linksom. De eerste om alle 3 de pionnen, de tweede om de eerste 2 pionnen en de laatste cirkel om de eerste pion. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	042 - 2x Figuur 8 diagonaal, rechts (B) De pionnen staan in een vierkant. De combinatie loopt naar het midden van het vierkant en start de eerste figuur 8 diagonaal bij de pion rechtsachter. De combinatie gaat verder met de 2e figuur 8 diagonaal die start bij de pion linksachter. Als de 2e figuur 8 voltooid is, zodra de combinatie het midden weer passeert, is de oefening voltooid en vervolgen ze hun weg rechtdoor. *Het bordje staat bij de laatste pion waar de combinatie omheen cirkelt (pion rechts voor)*

	043 - 2x Figuur 8 diagonaal, links (B) De combinatie loopt naar het midden van het vierkant en start de eerste figuur 8 diagonaal bij de pion linksachter. De combinatie gaat verder met de 2e figuur 8 diagonaal die start bij de pion rechtsachter. Als de 2e figuur 8 diagonaal voltooid is, zodra de combinatie het midden weer passeert, is de oefening voltooid en vervolgen ze hun weg rechtdoor. *Het bordje staat bij de laatste pion waar de combinatie omheen cirkelt (pion links voor)*
	044 - Voorroepen, via rechts naar links volgen (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler mag bij het voorroepen, indien nodig, maximaal 3 kleine pasjes achteruitzetten. Vervolgens stuurt de handler de hond via rechts (achterlangs) en gaat terug naar links volgen (de hond eindigt dus niet in de zit) **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	045 - Voorroepen, via links naar links volgen (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler mag bij het voorroepen, indien nodig, maximaal 3 kleine pasjes achteruitzetten. Vervolgens stuurt de handler de hond via links (voorlangs) terug naar links volgen (de hond eindigt dus niet in de zit). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	046 - Voorroepen, via rechts naar links, halthouden (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler mag bij het voorroepen, indien nodig, maximaal 3 kleine pasjes achteruitzetten. Vervolgens stuurt de handler de hond via rechts (achterlangs) naar de linker volgzijde, de hond eindigt in een halt (hij zit naast de handler) **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

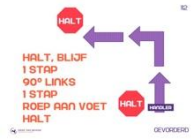
	047 - Voorroepen, via links naar links, halthouden (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler mag bij het voorroepen, indien nodig, maximaal 3 kleine pasjes achteruitzetten. Vervolgens stuurt de handler de hond via links (voorlangs) naar de linker volgzijde, de hond eindigt in een halt (hij zit naast de handler) **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	048 - Voorroepen, 1 stap achteruit, vóór (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler mag bij het voorroepen, indien nodig, maximaal 3 kleine pasjes achteruitzetten. Vervolgens doet de handler 1 stap naar achter, de hond gaat direct mee en gaat weer voorzitten. Hij zit dan weer in de richting van de handler. Vervolgens stuurt de handler de hond via links of via rechts naar de linker volgzijde en hervat direct het volgen (de hond eindigt dus niet in de zit). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	049 - Halt, voor de hond, naar links volgen (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De hond blijft zitten en de handler gaat voor de hond staan. Vervolgens stuurt de handler de hond via links of via rechts naar de linker volgzijde en hervat direct het volgen (de hond eindigt dus niet in de zit). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	050 - Halt, af, voor de hond komen, naar links volgen (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De hond gaat recht naast de handler af. De hond blijft liggen en de handler gaat voor de hond staan. Vervolgens stuurt de handler de hond via links of via rechts naar de linker volgzijde en hervat direct het volgen (de hond eindigt dus niet in de zit). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

	051 - Voorroepen, om de hond heen, volg (B) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler mag bij het voorroepen, indien nodig, maximaal 3 kleine pasjes achteruitzetten. Vervolgens loopt de handler om de hond heen totdat de handler weer naast de hond staat met de hond aan de linker volgzijde. De combinatie hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	052 - Wissel achterlangs (A) De hond wisselt tijdens het lopen, van volgzijde achter de handler langs. De hond mag niet draaien tijdens het wisselen. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.
	053 - Wissel voorlangs (A) De hond gaat, tijdens het lopen, voor de handler langs en maakt naast de handler een draai van buiten naar binnen om weer uit te komen in de volg-positie. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.
	054 - Binnenwaartse wissel (B) Tijdens het volgens draaien de handler en de hond tegelijk 180° naar elkaar toe, ze vervolgen hun weg in de tegenovergestelde richting. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.

III.2.2. Gevorderd

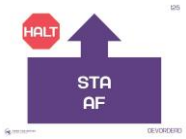
	101 - Halt, 90° Rechts, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij parallel aan de handler zitten). De combinatie draait samen 90° scherp naar rechts en stopt. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en houdt halt als de handler stopt. De hond blijft zitten tot de combinatie voorwaarts gaat.

	102 - Halt, 90° Links, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie draait samen 90° scherp naar links en stopt. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en houdt halt als de handler stopt. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	103 - Halt, 90° Rechts + 1 stap, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie draait samen 90° scherp naar rechts, zet 1 stap en houd halt. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en houdt halt als de handler stopt. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	104 - Halt, 90° Links + 1 stap, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie draait samen 90° scherp naar links, zet 1 stap en houd halt. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en houdt halt als de handler stopt. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	105 - Sta, 90° Rechts (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen 90° scherp naar rechts en hervat direct het parcours.
	106 - Sta, 90° Links (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen 90° scherp naar links en hervat direct het parcours.
	107 - Sta, 90° Rechts, Sta (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen 90° scherp naar rechts en stopt. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en komt tot stilstand in de sta-positie als de handler stopt. Vanuit de sta wordt het parcours hervat.
	108 - Sta, 90° Links, Sta (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen 90° scherp naar links en stopt. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en komt tot stilstand in de sta-positie als de handler stopt. Vanuit de sta wordt het parcours hervat.

	109 - 90° Links, hond cirkelt rechtsom (B) De handler maakt een scherpe bocht van 90° naar links, zonder te stoppen, tegelijkertijd cirkelt de hond rechtsom om de handler tot hij weer aan de linker volgzijde is. In principe houdt de handler hetzelfde tempo aan, waarbij de hond zo snel mogelijk uit het looppad gestuurd wordt. Uitvoer rechts volgen; De hond maakt een cirkel linksom om de handler heen tot hij weer aan de rechter volgzijde van de handler is.
	110 - 90° Rechts, hond cirkelt rechtsom (B) De handler maakt een scherpe bocht van 90° naar rechts, zonder te stoppen, tegelijkertijd cirkelt de hond rechtsom om de handler tot hij weer aan de linker volgzijde is. In principe houdt de handler hetzelfde tempo aan, waarbij de hond zo snel mogelijk uit het looppad gestuurd wordt. Uitvoer rechts volgen; De hond maakt een cirkel linksom om de handler heen tot hij weer aan de rechter volgzijde van de handler is.
	111 - Halt, Blijf, 1 stap + 90° Rechts + 1 Stap, Roep, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De hond blijft zitten terwijl de handler een stap naar voren doet, daar stopt de handler en draait 90° naar rechts, opnieuw neemt de handler 1 stap voorwaarts in de nieuwe richting en stopt. De stap mag gemaakt worden direct in de rechter richting of de handler mag draaien op de plek en dan de stap nemen. De handler roept de hond naar de zittende halt-positie naast de handler (geen verandering van volgzijde). Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	112 - Halt, Blijf, 1 stap + 90° Links + 1 Stap, Roep, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De hond blijft zitten terwijl de handler een stap naar voren doet, daar stopt de handler en draait 90° naar links, opnieuw neemt de handler 1 stap voorwaarts in de nieuwe richting en stopt. De stap mag gemaakt worden direct in de rechter richting of de handler mag draaien op de plek en dan de stap nemen. De handler roept de hond naar de zittende halt-positie naast de handler (geen verandering van volgzijde). Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	113 - Halt, 180° Rechts, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie draait samen een strakke 180° naar rechts op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en komt opnieuw in de zit-positie als de handler stopt. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.

	114 - Halt, 180° Links, Halt (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie draait samen een strakke 180° naar links op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler en komt opnieuw in de zit-positie als de handler stopt. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	115 - Sta, 180° Rechts (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen een strakke 180° naar rechts op de plek en hervat direct het parcours.
	116 - Sta, 180° Links (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen een strakke 180° naar links op de plek en hervat direct het parcours.
	117 - Dubbele keertwending (A) De handler maakt een strakke bocht van 180° naar links, terwijl de hond op datzelfde moment een bocht van 180° naar rechts maakt tot hij weer aan de linker volgzijde is. De hond gaat hierbij achter de handler langs. De hond komt terug in de oorspronkelijke volg-positie naast de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 stappen maakt de handler opnieuw een strakke bocht van 180° naar links, terwijl de hond op datzelfde moment een bocht van 180° naar rechts maakt tot hij weer volgt aan de linkerzijde. Hierbij mag de combinatie niet stoppen, de hond mag niet gaan zitten.
	118 - 180° Rechts + 180° Links (A) De combinatie draait samen een strakke 180° naar rechts op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 meter draait de combinatie samen een strakke 180° naar links op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de oorspronkelijke richting.

	119 - 180° Links + 180° Rechts (A) De combinatie draait samen een strakke 180° naar links op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 meter draait de combinatie samen een strakke 180° naar rechts op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de oorspronkelijke richting.
	120 - 180° Rechts + 180° Rechts (A) De combinatie draait samen een strakke 180° naar rechts op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 meter draait de combinatie samen een strakke 180° naar rechts op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de oorspronkelijke richting.
	121 - 180° Links + 180° Links (A) De combinatie draait samen een strakke 180° naar links op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 meter draait de combinatie samen een strakke 180° naar links op de plek. De hond beweegt gelijktijdig mee met de handler. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de oorspronkelijke richting.
	122 – Hoogtesprong (D) De handler stuurt de hond over de hoogtesprong, op zijn vroegst op het moment dat het bordje gepasseerd wordt. Het bordje staat twee meter voor de sprong. De handler loopt parallel aan de hond naast de hoogtesprong. De handler mag zijn pas versnellen om de hond bij te kunnen houden. Na de sprong komt de hond direct terug naar de volg-positie. De sprong staat naast het looppad.
	123 - Halt, Af, Zit (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond recht naast de handler af. Vanuit de af wordt de hond weer naar de zit-positie gebracht. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.

	124 - Halt, Sta, Zit (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond recht naast de handler staan, achterwaarts of voorwaarts. Vanuit de sta wordt de hond weer naar de zit-positie gebracht. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	125 - Halt, Sta, Af (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond recht naast de handler staan, achterwaarts of voorwaarts. Vanuit de sta gaat de hond recht naast de handler af. Vanuit de zit wordt het parcours hervat.
	126 - Halt, 1 Stap + Sta, 2 Stappen + Halt, 3 Stappen + Af (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie zet de 1 stap vooruit, komt tot stilstand, de hond in de sta-positie (recht naast de handler). De combinatie zet de 2 stappen vooruit, houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De combinatie zet de 3 stappen vooruit, komt tot stilstand, de hond gaat direct naar de af-positie (recht naast de handler). De hond blijft liggen tot de combinatie voorwaarts gaat.
	127 - Sta, 1 Stap achteruit, Sta (A) De combinatie komt tot stilstand, de hond staat naast de handler. De combinatie zet 1 stap achteruit en stopt, de hond blijft in lijn en parallel aan de handler. De hond eindigt in de sta zodra de handler tot stilstand is gekomen. Vanuit de sta wordt het parcours hervat.
	128 - Halt, Sta, Loop om de hond (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). Daarna gaat de hond recht naast de handler staan, achterwaarts of voorwaarts. Terwijl de hond blijft staan, loopt de handler linksom een rondje om de hond heen. Als de handler terug is bij de hond staat hij kort stil en vervolgens hervat de combinatie het volgen vanuit de sta-positie.

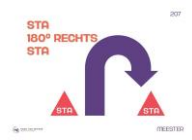
	129 - Halt, Verlaat 3 stappen, Hond sluit aan (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De hond blijft in zit positie terwijl de handler (zonder hond) 3 stappen vooruitzet. Na 3 stappen roept de handler de hond in de volg-positie (de handler blijft in beweging, geen wissel van volgzijde), de hond sluit aan in volg-positie. De hond moet aangesloten zijn voor het volgende bordje wordt bereikt
	130 - Halt, Verlaat 3 stappen, Draai om, Voorroepen (B) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De hond blijft in zit positie terwijl de handler (zonder hond) 3 stappen vooruitzet. Na 3 stappen draait de handler zich om naar de hond en roept de hond vóór (de hond gaat hierbij recht voor de handler zitten). Vanuit de voorpositie stuurt de handler de hond via links of via rechts terug naar de linker volgzijde (de hond mag hierbij niet zitten). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	131 - Halt, Voorroepen, via rechts naar de linker volgzijde, Halt (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. Vervolgens stuurt de handler de hond via rechts (achterlangs) naar de linker volgzijde, de hond eindigt altijd aan de linkerkant van de handler in een halt (hij zit naast de handler). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	132 - Halt, Voorroepen, via links naar linker volgzijde, Halt (A) De combinatie houdt halt (de hond gaat hierbij recht naast de handler zitten). De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. Vervolgens stuurt de handler de hond via links (voorlangs) naar de linker volgzijde, de hond eindigt altijd aan de linkerkant van de handler in een halt (hij zit naast de handler). **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

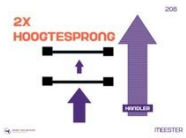
	133 - Voorroepen, 1 stap + vóór, 2 stappen + vóór (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. Vervolgens doet de handler 1 stap naar achter, de hond gaat direct mee. Zodra de handler tot stilstand komt, gaat de hond weer voorzitten. Vervolgens doet de handler 2 stappen naar achter, de hond gaat direct mee. Zodra de handler tot stilstand komt, gaat de hond weer voorzitten. De handler stuurt de hond via links of via rechts naar de linker volgzijde, waarbij de hond niet gaat zitten, en het hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	134 - Hond voor je draaien (zonder zit) 3 stappen achteruit, terug naar links volgen (A) De handler draait de hond vóór zich, zonder dat deze gaat zitten, de hond bevindt zich voor de handler en kijkt in de richting van de handler. De beweging is vloeiend. De handler zet 3 stappen achteruit, de hond gaat direct mee. Vervolgens stuurt de handler de hond in een vloeiende beweging via links of via rechts naar de linker volgzijde, waarbij de hond niet gaat zitten, en het hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	135 - Voorroepen, blijf, 3 stappen, naar linker volgzijde (A) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De hond blijft in de zit positie terwijl de handler (zonder hond) 3 stappen achteruitzet. Na deze 3 stappen roept de handler de hond en stuurt de hond in een vloeiende beweging via links of via rechts naar de linker volgzijde, waarbij de hond niet gaat zitten, en het hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	136 - Voorroepen, 90° rechts (B) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler draait 90º naar rechts. De handler stuurt de hond naar de linker volgzijde, waarbij de hond niet gaat zitten, en het hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

	137 - Voorroepen, 90° links (B) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler draait 90º naar links. De handler stuurt de hond naar de linker volgzijde, waarbij de hond niet gaat zitten, en het hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	138 - Voorroepen, 180° rechts (B) De handler roept de hond vóór, de hond zit recht voor de handler en kijkt richting de handler. De handler draait 180º naar rechts. De handler stuurt de hond naar de linker volgzijde, waarbij de hond niet gaat zitten, en het hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	139 - Slinger cirkel spiraal rechtsom (B) Drie pionnen staan in een lijn, waarbij de middelste pion iets verspringt naar links. De combinatie omcirkelt elke individuele pion; de eerste rechtsom, de tweede linksom en de derde weer rechtsom. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	140 - Slinger cirkel spiraal linksom (B) Drie pionnen staan in een lijn, waarbij de middelste pion iets verspringt naar rechts. De combinatie omcirkelt elke individuele pion; de eerste linksom, de tweede rechtsom en de derde weer linksom. De richting waarin het parcours wordt vervolgd, wordt bepaald door de positie van het volgende bordje.
	141 - Figuur 8 met afleiding (B) Twee pionnen staan op een afstand van 2.5 tot 3 meter uit elkaar. De afstand tussen de twee afleidingen bedraagt 1.5 tot 2 meter. De combinatie begint de oefening vanaf de zijde die door de keurmeester is bepaald. Het team loopt een volledige figuur 8 om de pionnen heen, waarbij de denkbeeldige lijn tussen de twee afleidingen totaal 3 keer wordt gekruist. Het bordje mag tegen de eerste pion aan staan, maar ook 1.5 tot 2 meter voor de oefening.

	142 - Wissel tussen benen (A) De hond wisselt van kant tussen de benen van de handler door. De handler mag stoppen terwijl de hond de oefening uitvoert en zijn been optillen om de wissel vloeiend te laten verlopen. Om te wisselen van links naar rechts, gaat de hond onder het rechterbeen door. Om te wisselen van rechts naar links, gaat de hond onder het linkerbeen door. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.

III.2.3. Meester

	201 - 180° Rechts om pion (B) De handler stuurt de hond op de pion terwijl hij zelf een strakke bocht van 180° naar rechts draait. De hond gaat om de pion heen en komt daarna direct terug in de oorspronkelijke volgzijde. De handler stopt of vertraagd niet. De pion staat 1 meter achter het bordje.
	202 - 1 Zijstap naar rechts (B) Tijdens het volgen zet de handler, zonder te stoppen, een stap naar rechts, beginnend met de rechtervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de rechterkant van het bordje.
	203 - 1 Zijstap naar links (B) Tijdens het volgen zet de handler, zonder te stoppen, een stap naar links, beginnend met de linkervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de linkerkant van het bordje.
	204 - Sta, 180° rechts, sta (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen een strakke 180° naar rechts en komt weer tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan.

	205 - Sta, 180° links, sta (B) De combinatie komt tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan. De combinatie draait samen een strakke 180° naar links en komt weer tot stilstand. De hond blijft hierbij recht naast de handler staan.
	206 - Halt, 1 zijstap naar rechts, halt (B) De combinatie houdt halt. De handler zet een stap naar rechts, beginnend met de rechtervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie houdt opnieuw halt. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de rechterkant van het bordje.
	207 - Halt, 1 zijstap naar links, halt (B) De combinatie houdt halt. De handler zet een stap naar links, beginnend met de linkervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie houdt opnieuw halt. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de linkerkant van het bordje.
	208 - 2x Hoogtesprong (D) De handler stuurt de hond over de hoogtesprongen, op zijn vroegst op het moment dat het bordje gepasseerd wordt. Het bordje staat twee meter voor de sprongen. De handler loopt parallel aan de hond naast de hoogtesprong. De handler mag zijn pas versnellen om de hond bij te kunnen houden. Na de sprongen komt de hond direct terug naar de volg-positie. De sprongen staan naast het looppad. De sprongen staan recht achter elkaar of in een hoek van maximaal 90º. De afstand tussen de 2 sprongen is tenminste vier meter.
	209 - Halt, 1 stap halt, 2 stappen halt, 3 stappen halt (A) De combinatie houdt halt. De combinatie zet 1 stap vooruit, houdt halt. De combinatie zet 2 stappen vooruit, houdt halt. De combinatie zet 3 stappen vooruit, houdt halt. De hond gaat bij het halthouden recht naast de handler zitten.

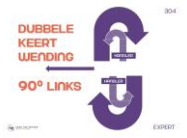
	210 - Halt, 1 stap, af (A) De combinatie houdt halt. Samen zet de combinatie 1 stap vooruit, de handler komt tot stilstand, tegelijkertijd gaat de hond af. Vanuit de af-positie wordt het volgen hervat.
	211 - Halt, 1 stap, sta (A) De combinatie houdt halt. Samen zet de combinatie 1 stap vooruit, de handler komt tot stilstand, tegelijkertijd komt de hond tot stilstand in de sta-positie. Vanuit de sta-positie wordt het volgen hervat.
	212 - Zit vanuit volg, loop om de hond (A) De hond gaat vanuit het volgen (recht) zitten, de handler blijft in beweging. Terwijl de hond blijft zitten, loopt de handler linksom een rondje om de hond heen. Als de handler terug is bij de hond, staat hij kort stil en vervolgens hervat de combinatie het volgen vanuit de zit positie.
	213 - Af vanuit volg, loop om de hond (A) De hond gaat vanuit het volgen direct (recht) af, de handler blijft in beweging. Terwijl de hond blijft liggen, loopt de handler linksom een rondje om de hond heen. Als de handler terug is bij de hond, staat hij kort stil en vervolgens hervat de combinatie het volgen vanuit de af-positie.
	214 - Sta vanuit volg, loop om de hond (A) De hond gaat vanuit het volgen direct (recht) staan, de handler blijft in beweging. Terwijl de hond blijft staan, loopt de handler linksom een rondje om de hond heen. Als de handler terug is bij de hond, staat hij kort stil en vervolgens hervat de combinatie het volgen vanuit de sta-positie.
	215 - 3 stappen achteruit, volg (A) De combinatie loopt gezamenlijk drie stappen achteruit. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. Na 3 stappen achteruit gaat de combinatie, zonder halthouden, weer vooruit en vervolgt het parcours.

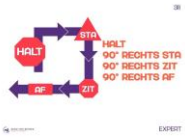
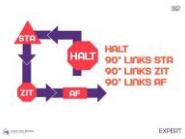
	216 - Halt, 1 stap achteruit, zit, 2 stappen achteruit, zit (A) De combinatie houdt halt. De combinatie zet 1 stap achteruit, komt tot stilstand, hond in zit-positie. De combinatie zet 2 stappen achteruit, komt tot stilstand, hond in zit-positie. De hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler.
	217 - Halt, blijf, handler loopt door (A) (+ A-bordje) Deze oefening wordt altijd gevolgd door een A-oefening. De combinatie houdt halt. De hond blijft en de handler loopt door naar het volgende bordje (een A bordje). Daar volgt de handler de aanwijzingen op het A bordje om de oefening af te maken.
	218 - Halt, sta, blijf, handler loopt door (A) (+A-bordje) Deze oefening wordt altijd gevolgd door een A-oefening. De combinatie houdt halt, vervolgens gaat de hond staan. De hond blijft in de sta-positie en de handler loopt door naar het volgende bordje (een A bordje). Daar volgt de handler de aanwijzingen op het A bordje om de oefening af te maken.
	219 - Voorroepen, 1 stap - sta, 2 stap - voor, 3 stap – af (A) De handler roept de hond vóór. Vervolgens doet de handler 1 stap naar achter, de hond gaat direct mee. Zodra de handler tot stilstand komt, blijft de hond staan. Vervolgens doet de handler 2 stappen naar achter. Zodra de handler tot stilstand komt, gaat de hond weer vóór zitten. Vervolgens doet de handler 3 stappen naar achter. Zodra de handler tot stilstand komt, gaat de hond direct af. De handler stuurt de hond via links of via rechts naar de linker volgzijde, en hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	220 - Wissel - Beiden 180º rechts (B) Tijdens het volgens draaien de handler en de hond tegelijk een strakke bocht van 180° naar rechts, ze vervolgen hun weg in de tegenovergestelde richting. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.

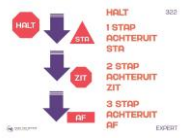
	221 - Wissel - Beiden 180º links (B) Tijdens het volgens draaien de handler en de hond tegelijk een strakke bocht van 180° naar links, ze vervolgen hun weg in de tegenovergestelde richting. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.
	222 - Buitenwaartse wissel (B) Tijdens het volgens draaien de handler en de hond tegelijk een strakke bocht van 180° van elkaar af, ze vervolgen hun weg in de tegenovergestelde richting. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.
	223 - Halt, wissel achterlangs, halt (A) De combinatie houdt halt. De hond gaat vervolgens achter de handler langs om aan de andere kant uit te komen in de halt. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.
	224 - Halt, wissel voorlangs, halt (A) De combinatie houdt halt. De hond gaat vervolgens voor de handler langs om aan de andere kant uit te komen in de halt. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.
	A1 - Hond sluit aan (A) De handler is zonder hond doorgelopen, bij dit bordje geeft de handler de hond het commando om aan te sluiten. De hond zal zo snel mogelijk aansluiten aan de linker volgzijde. Het is een doorgaande, vloeiende beweging. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

	A2 - Omdraaien, voorroepen, via rechts naar links, halt (B) De handler is zonder hond doorgelopen, bij dit bordje draait de handler 180º naar links en komt tot stilstand. Handler roept de hond voor. Vervolgens stuurt de handler de hond via rechts naar de linker volgzijde, de hond eindigt in een halt. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	A3 - Omdraaien, voorroepen, via links naar links, halt (B) De handler is zonder hond doorgelopen, bij dit bordje draait de handler 180º naar links en komt tot stilstand. Handler roept de hond vóór. Vervolgens stuurt de handler de hond via links naar de linker volgzijde, de hond eindigt in een halt. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	A4 - Omdraaien, roep naar links volgen (B) De handler is zonder hond doorgelopen, bij dit bordje draait de handler 180º naar links en komt tot stilstand. Handler roept de hond in een vloeiende beweging terug naar de linker volgzijde (via links of via recht) en hervat direct het volgen in de tegenovergestelde richting. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

III.2.4. Expert

	301 - Dubbele keertwending, 90° Rechts (B) De combinatie maakt een keertwending. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 meter maakt de combinatie een tweede keertwending. De combinatie maakt (recht voor het bordje) een scherpe bocht van 90° naar rechts, zonder te stoppen.
	302 - Dubbele keertwending, 90° Links (B) De combinatie maakt een keertwending. De combinatie vervolgt zijn weg zonder te stoppen in de tegenovergestelde richting. Na 1 tot 3 meter maakt de combinatie een tweede keertwending. De combinatie maakt (recht voor het bordje) een scherpe bocht van 90° naar links, zonder te stoppen.

	303 - 2 zijstappen naar rechts (B) Tijdens het volgen zet de handler, zonder te stoppen, twee stappen naar rechts, beginnend met de rechtervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de rechterkant van het bordje.
	304 - 2 zijstappen naar links (B) Tijdens het volgen zet de handler, zonder te stoppen, twee stappen naar links, beginnend met de linkervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de linkerkant van het bordje.
	305 - Halt houden - 90° rechts sta, 90° rechts zit, 90° rechts af (B) De combinatie houdt halt. De combinatie maakt een scherpe bocht van 90° naar rechts, waarbij de hond in de sta-positie naast handler komt. Ze maken opnieuw een scherpe bocht van 90° naar rechts, waar de hond in de zit-positie naast de handler komt. Zij maken vervolgens nogmaals een scherpe bocht van 90° naar rechts, waarbij de hond in de 'af' naast de handler komt. De combinatie vervolgt het parcours.
	306 - Halt houden - 90° links sta, 90° links zit, 90° links af (B) De combinatie houdt halt. De combinatie maakt een scherpe bocht van 90° naar links, waarbij de hond in de sta-positie naast handler komt. Ze maken opnieuw een scherpe bocht van 90° naar links, waar de hond in de zit-positie naast de handler komt. Zij maken vervolgens nogmaals een scherpe bocht van 90° naar links, waarbij de hond in de 'af' naast de handler komt. De combinatie vervolgt het parcours.
	307 - Halt houden- 2 zijstappen rechts - halt houden (B) De combinatie houdt halt. De handler zet twee stappen naar rechts, beginnend met de rechtervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie houdt opnieuw halt. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de rechterkant van het bordje.

	308 - Halt houden- 2 zijstappen links - halt houden (B) De combinatie houdt halt. De handler zet twee stappen naar links, beginnend met de linkervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler. De combinatie houdt opnieuw halt. De combinatie vervolgt zijn weg in de oorspronkelijke richting, aan de rechterkant van het bordje.
	309 - Tegelijk 360° rechts (A) De combinatie maakt, zonder te stoppen, afzonderlijk van elkaar en tegelijkertijd, een volledige cirkel van 360° naar rechts.
	310 - Tegelijk 360° links (A) De combinatie maakt, zonder te stoppen, afzonderlijk van elkaar en tegelijkertijd, een volledige cirkel van 360° naar links.
	311 - Halt, 1 Stap achteruit sta, 2 stap zit, 3 stap af (A) De combinatie houdt halt. De combinatie zet 1 stap achteruit, komt tot stilstand, hond in sta-positie. De combinatie zet 2 stappen achteruit, komt tot stilstand, hond in zit-positie. De combinatie zet 3 stappen achteruit, komt tot stilstand, hond in af-positie. De hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond volgt in lijn en parallel aan de handler.
	312 - Halt, opzij sturen naar pion met sta, hond sluit aan (A en C) De combinatie houdt halt. De handler stuurt de hond schuin opzij naar de pion, de hond gaat staan binnen een meter afstand vanaf de pion staan. De handler loopt door naar de tweede pion, bij de pion geeft de handler de hond het commando om aan te sluiten. De hond zal zo snel mogelijk aansluiten aan de oorspronkelijke volgzijde (geen verandering van zijde) De pion waar de hond gaat zitten staat op 3-5 meter afstand in een hoek van maximaal 90°. De 2e pion staat in het looppad op 6-8 meter afstand.
	313 - Zit vanuit volg, handler loopt door (A) (+A-bordje) Deze oefening wordt altijd gevolgd door een A-oefening. De hond gaat vanuit het volgen (recht) zitten, de handler blijft in beweging. Terwijl de hond blijft zitten, loopt de handler naar het volgende bordje (een A bordje). Daar volgt de handler de aanwijzingen op het A bordje om de oefening af te maken. Alle A bordjes uit de Meester en Expert kunnen gecombineerd worden met bordje 313.

	314 - Af vanuit volg, handler loopt door (A) (+A-bordje) Deze oefening wordt altijd gevolgd door een A-oefening. De hond gaat vanuit het volgen af, de handler blijft in beweging. Terwijl de hond blijft liggen, loopt de handler naar het volgende bordje (een A bordje). Daar volgt de handler de aanwijzingen op het A bordje om de oefening af te maken. Alle A bordjes uit de Meester en Expert kunnen gecombineerd worden met bordje 314.
	315 - Vóór je roepen in sta, achteruit sturen, handler naar hond (A*) De handler roept de hond vóór zich in sta (niet eerst zitten). De handler stuurt de hond tenminste drie lichaamslengtes achteruit, waarbij hij zelf op de plek blijft staan. De hond komt tot stilstand in de sta-positie. De handler loopt om de hond heen totdat de handler weer met de hond aan de linker volgzijde staat. De combinatie hervat het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.** **(*uitzondering)**
	316 - Voorroepen, zijstap links, voor, zijstap rechts, voor, halt linker volgzijde. (A) De handler roept de hond vóór. De handler zet een zijstap naar links, beginnend met de linkervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond blijft met de neus naar de handler en eindigt in de voorpositie. De handler zet een zijstap naar rechts, beginnend met de rechtervoet, de hond volgt de handler tegelijkertijd. De hond blijft met de neus naar de handler en eindigt in de voorpositie. De handler stuurt de hond via links of via rechts naar de linker volgzijde, de hond eindigt aan de linkerkant van de handler in een halt. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	317- Wissel voor de handler (A) De hond gaat tijdens het lopen, zonder draaien voor de handler langs om weer uit te komen in de volg-positie. De hond is van volg-positie veranderd naar de andere kant van de handler. Dit bordje kan ook gebruikt worden als een terug wissel, het bordje wordt dan in spiegelbeeld uitgevoerd.

	318 - 90° Naar links, hond om pion, eindigt rechts (A) De handler stuurt de hond voor zich langs, rechtsom, om de pion heen, terwijl hij zelf een scherpe bocht van 90° naar links maakt. De hond gaat om de pion heen en sluit zo snel mogelijk aan de rechterkant aan, de handler mag hiervoor vertragen. De pion staat 1-2 meter achter het bordje. De handler passeert het bordje om aan te sluiten bij de hond **Dit bordje kan NIET gebruikt worden als een terug wissel. De hond wisselt altijd van links naar rechts.**
	319 - 90° naar rechts, hond om pion, eindigt links (A) De handler stuurt de hond voor zich langs, linksom, om de pion heen, terwijl hij zelf een scherpe bocht van 90° naar rechts maakt. De hond gaat om de pion heen en sluit zo snel mogelijk aan de linkerkant aan, de handler mag hiervoor vertragen. De pion staat 1-2 meter achter het bordje. De handler passeert het bordje om aan te sluiten bij de hond **Dit bordje kan NIET gebruikt worden als een wissel. De hond wisselt altijd van rechts naar links.**
	A5 - Omdraaien - Achteruit sturen, zit, af, naar halt linker volgzijde (B) De handler is zonder hond doorgelopen, bij dit bordje draait de handler 180º naar links en komt tot stilstand. De handler stuurt de hond tenminste drie stappen achteruit, waarbij hij zelf op de plek blijft staan. De hond komt tot stilstand in de sta-positie. De hond gaat op afstand naar de zit-positie en vervolgens gaat de hond op afstand naar de af-positie. Vervolgens stuurt de handler de hond via rechts of links naar de linker volgzijde en hervat direct het volgen. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**
	A6 - Omdraaien - over sprong - naar linker volgzijde (B) De handler is zonder hond doorgelopen, bij dit bordje draait de handler 180º naar links en komt tot stilstand. Handler roept de hond terug naar de linker volgzijde (via links of via rechts), waarbij de hond onderweg over de sprong gaat, en hervat direct het volgen. De sprong staat uit het pad. De combinatie hervat het volgen in de tegenovergestelde richting. **Als de oefening aangevangen wordt met de hond aan de rechterkant, is dit bordje ALTIJD een terug wissel.**

HOOFDSTUK IV PUNTENTELLING

IV.1. Algemeen

Elke combinatie start met 100 punten. De puntenaftrek die de keurmeester toekent is gebaseerd op de prestatie van de combinatie. Een combinatie kan niet minder dan 0 punten halen.

De maximale aftrek voor een oefening bedraagt 10 punten. Voor iedere overgang tussen oefeningen bedraagt de maximale aftrek 10 punten.

Alle fouten die worden gemaakt tussen het betreden en verlaten van de ring worden beoordeeld en leiden tot aftrek. Opgelopen aftrek tussen twee bordjes wordt bij het 2e bordje genoteerd. Opgelopen aftrek voor het startbord worden bij de start genoteerd.

Tijdens het scoren van het parcours en de uitvoering van de oefeningen houdt de keurmeester rekening met het ras, de grootte en het temperament van de hond.

IV.2. Puntenaftrek

IV.2.1. Aftrek: één punt

- Hond zit scheef (45-90°).
- Aarzeling of lichte vertraging in de reactie van de hond.
- Langzame uitvoering.
- De hond besnuffelt de grond / het bordje / de pion.
- De hond raakt een bord of pion aan (aanraking met de staart uitgezonderd).
- De hond stapt op de voet van de handler.
- De hond leunt tegen de handler tijdens volgen.
- De hond raakt opzettelijk de hand van de handler met zijn snuit.
- Bij stationaire oefeningen verplaatst de hond zich een klein stukje.
- Een kleine beweging van de hond opzij, naar voren of opzij bij halthouden.
- De handler raakt de pion of het bordje aan.
- Lichte aarzeling bij de handler tijdens het lopen.

IV.2.2. Aftrek: drie punten

- De afstand tussen hond en handler is meer dan 50cm.
- De hond verplaatst of stoot een bordje / pion om of stapt eroverheen.
- De hond passeert een bordje / pion aan de verkeerde kant.
- Vertraging in de reactie van de hond.
- De hond voert de oefening zeer langzaam uit.
- De hond volgt niet tussen de oefeningen.
- De hond hindert de handler.
- De hond probeert te wisselen van volgkant terwijl dit geen onderdeel van de oefening is.
- De hond probeert te wisselen van positie terwijl dit geen onderdeel van de oefening is.
- De hond springt op naar de handler.
- De handler en hond botsen tegen elkaar.
- Bij stationaire oefeningen beweegt de hond een halve lichaamslengte van de oorspronkelijke positie.
- De hond en handler starten niet tegelijk met een draaibeweging.
- De handler verplaatst of stoot een bordje / pion / hindernis om of stapt er omheen.

- De handler loopt aan de verkeerde kant van het bordje of de pion.
- De handler (ver)stapt op de plek, staat niet stil waar dat moet.
- De handler stopt tussen de oefeningen.
- De handler vertraagt of versnelt aanzienlijk om de hond te helpen de oefening af te maken.

IV.2.3. Aftrek: vijf punten

- Langzame of trage reactie van de hond.
- De hond laat de lat vallen bij de hindernis.
- Bij zijwaartse stappen beweegt de hond zonder gelijktijdige coördinatie van de voor- en achterhand.
- De handler geeft (te) luide commando's of maakt intimiderende gebaren.
- De handler verandert bewust van looplijn om ruimte te geven of om de hond te leiden.

IV.2.4. Aftrek: tien punten

- De hond zit / ligt / staat meer dan 90° scheef.
- De hond rent weg van de handler maar komt gelijk terug.
- De hond spring niet over de hindernis, ontwijkt de hindernis of stoot de hindernis om.
- De hond verlaat de handler niet wanneer hij wordt gestuurd.
- De hond neemt iets in de bek in de ring.
- De combinatie slaat de oefening over of voert de oefening niet in nabijheid van het bordje uit.
- De hond anticipeert (start de oefening te vroeg).
- De hond wisselt naar de verkeerde volgzijde.
- De hond volgt aan de verkeerde volgzijde.
- Bij een stationaire oefening verplaatst de hond zich meer dan één lichaamslengte vanaf de oorspronkelijke positie.
- De hond stopt waar geen stop is toegestaan.
- De hond is zeer terughoudend of weigerachtig bij de uitvoering van een oefening.
- De handler raakt de hond aan.
- De handler voert de oefening in het verkeerde tempo uit.
- Bij zijwaartse stappen verandert de hond de voorwaartse richting.
- Bij zijwaartse stappen beweegt de handler meer dan één volledige stap voor- of achteruit.
- De lijn is zichtbaar buiten de zak.
- De handler steekt de hand in een zak.
- De handler houdt halt waar dit niet bij de oefening hoort.
- Herhaling van de oefening.
- De oefening wordt niet correct uitgevoerd.

IV.2.5. Algemene indruk

De algemene indruk wordt beoordeeld aan de hand van de samenwerking tussen hond en handler.

Voor gedrag dat niet voor een specifieke oefening is afgetrokken kunnen maximaal 10 punten worden afgetrokken. Bijvoorbeeld:

- Vertraagde reactie op de aanwijzing van de keurmeester bij het betreden van de ring.
- Hond blaft / piept tijdens de oefening.
- De hond springt tijdens het lopen van het parcours.
- De hond hindert de handler.

- Gebrek aan medewerking van de hond.
- De handler gebruikt een onvriendelijke of luide stem.

IV.2.6. Diskwalificatie

Indien aan één of meerdere van onderstaande is voldaan volgt diskwalificatie en noteert de keurmeester “DIS” krijgt de combinatie 0 punten als score.

- Duidelijk gebrek aan medewerking van de hond.
- De hond verlaat de handler en komt niet terug wanneer deze geroepen wordt.
- De hond verlaat de handler herhaaldelijk.
- De hond bevuilt de ring.
- De hond blaf of piept voortdurend en staat niet onder controle van de handler.
- De hond is voortdurend aan het snuffelen.
- De combinatie betreedt de ring voor het teken van de keurmeester.
- De hond verlaat de ring.
- De handler betreedt de ring met de hond aangelijnd. (muv Basis-klasse).
- In de Basis-klasse staat de lijn voortdurend strak.
- De combinatie loopt een foutief parcours.
- De handler gedraagt zich ongepast tegen de hond in de ring.
- De combinatie maakt gebruik van niet toegestaan materiaal.
- De combinatie krijgt hulp of instructies van buiten de ring.
- De handler houdt zich niet aan instructies van de keurmeester of steward.

IV.3. Kwalificatie en Promotie

Elk team begint met 100 punten. Aftrek wordt toegekend op basis van de beoordeling van de keurmeester in overeenstemming met paragraaf IV.2 van de Uitvoeringsregels. Het team wordt binnen de ring beoordeeld en kan niet minder dan 0 punten behalen.

Indien twee of meer keurmeesters in dezelfde ring keuren maakt iedere keurmeester een eigen beoordeling en noteert de behaalde punten van de combinaties. Het gemiddelde van de scores van alle keurmeesters (2 decimalen) resulteert in het uiteindelijke totaal van de combinatie.

IV.3.1. Kwalificatie

De te behalen kwalificaties zijn “Uitmuntend (U)”, “Zeer goed (ZG)” en “Goed (G)”.

Kwalificatie	**Totaal aantal punten**
Uitmuntend (U)	90 – 100
Zeer goed (ZG)	80 - 89.99
Goed (G)	70 - 79.99
Geen kwalificatie (-)	0 - 69.99

Een diskwalificatie leidt tot een score van 0 in het keurrapport.

IV.3.2. Promotie en degradatie

- Na drie keer tenminste een kwalificatie Goed te hebben behaald, bij ten minste twee verschillende keurmeesters kan de combinatie promoveren naar de volgende klasse. Na het behalen van de kwalificatie “Uitmuntend” in elke klasse kan de combinatie promoveren naar de volgende klasse.

- Na het behalen van 3x de kwalificatie “Uitmuntend” moet de combinatie met ingang van het volgende wedstrijdseizoen promoveren naar de volgende klasse.
- Degradatie is niet mogelijk.

In gevallen waarin deze uitvoeringsregels niet voorzien beslist de keurmeester, met inachtneming van het Reglement FCI Rally Obedience en het welzijn van de hond.